

OTDK – dolgozat

Jelige: „Internet-angol”

2014

A digitális kommunikációs eszközök hatása az erdélyi magyar tizenévesek nyelvhasználatára

Kézirat lezárása: 2013. május 8.

Bevezetés

A digitális kommunikációs eszközök elterjedése számos hatást fejt ki az alkalmazók nyelvhasználatára. Ezek közül az egyik legjelentősebb az angol nyelvű szavak tömeges beáramlása a magyar nyelvbe. Arról, hogy ez a jelenség természetes folyamat vagy veszélyezteteti anyanyelvünket, megoszlanak a vélemények. Az idegen hatás csökkentése érdekében elsősorban az informatikai szaknyelv honosításával próbálkoztak.

Dolgozatom első részében a digitális kommunikációs eszközök legjelentősebb hatásait vázolom fel, és külön kitérek az angol nyelvi hatásra, amelynek kapcsán a szakirodalomban olvasható ellentétes véleményeket és megoldási javaslatokat is megemlítem, természetesen a teljesség igénye nélkül, hiszen erre a jelen dolgozat keretei között nincs lehetőségem.

A dolgozat második részében egy nagyobb kutatás részét mutatom be, amelyben arra kerestem a választ, hogy a diákok az angol vagy a magyar kifejezéseket használják gyakrabban akkor, amikor a számítógépről vagy az internetről beszélnek, illetve azt, hogy milyen angol kifejezéseket használnak leggyakrabban, amikor a világhálón kommunikálnak.

A kutatást kérdőíves módszerrel végeztem 7–12. osztályos tanulókkal. A vizsgálat nyelvi alapját az általam összegyűjtött 196 kérdőív képezi. A zárt kérdések elsősorban az angol nyelvből átvett informatikai szaknyelv szavainak alkalmazási gyakoriságára összpontosítanak, míg a nyitott kérdések alkalmat nyújtanak a diákok nyelvhasználatában állandósult angol kifejezések feltérképezésére.

A kommunikáció létmódja a digitális korban

Az emberi kommunikáció több évezredes fejlődésen ment keresztül. A fejlődés különböző lépéseiben nyomon követhető a kommunikációs létmódok változása. Balázs Géza négy kommunikációs létmódot nevez meg (Balázs G. 2007). Ezek közül az első a szóbeliség, amely még napjainkban is több embernek, de népnek is egyetlen kommunikációs létmódja. Ezt követi az írás feltalálása, amely megteremti a tudás rögzítésének lehetőségét és korlátozott terjesztését. A 15. századtól, a nyomtatás feltalálásával, a tudás a nagy tömegek számára is hozzáférhetővé válik. Ugyanakkor a nyomtatás fel is gyorsítja a fejlődési folyamatot, hiszen néhány évszázaddal később, a 19. században már a tömegmédia forradalmáról beszélünk.

A 20 századtól rohamosan felgyorsul a fejlődési folyamat. Az írásbeliséget követi a harmadik kommunikációs létmód: a közvetített élőbeszéd. Ennek megvalósulását a hangrögzítés és hangtovábbítás (gramofon, telefon, rádió), illetve a képek rögzítésének és küldésének (fénykép, mozgókép, televízió) lehetősége biztosítja. Így jött létre a multimediális világ. Alig néhány évtizeddel később már az információ forradalmáról beszélünk és létrejön a negyedik kommunikációs létmód: az elektronikus média kora, amelyet Bódi Zoltán **poszt-Gutenberg-galaxis** néven emleget (Bódi 2004a: 286). Ez utóbbi két létmód kialakulásának és fejlődésének gyorsaságát Balázs Béla szemlélteti a generációk váltakozásának leírásával, amikor azt mondja, hogy „a nagyapa még újságot járatott és olvasott, a szülők az újság mellett már a rádióra is figyelhettek, felnőttkorukban pedig megjelent a televízió, most pedig ‹vén fejjel› odaülnek a számítógép elé. A mai gyerekek már szinte csak televízión nőnek föl, és kisgyermekkorukban kapcsolatba lépnek a számítógéppel ” (Balázs Béla 2003).

Az új kommunikációs lehetőség átalakítja a gondolkodást. Erre Martin Heidegger már 1957-ben felhívja a figyelmet, amikor az új szövegszerkesztő eszköz, az úgynevezett „nyelv gép” (Sprachmaschine) emberi gondolkodásra és nyelvre gyakorolt technológiai befolyásával foglalkozott. Heidegger szerint a „nyelv gép” szabályozza a nyelvhasználat lehetséges módjait, irányítása alá vonja a nyelvet és uralja az emberi lét lényegét (Heideggert idézi Szécsi 2007: 159).

A hatvanas években McLuhan egyértelműen azt hangsúlyozza, hogy az új kommunikációs technológia új környezetet teremt, és így meghatározza az üzenet tartalmát is. Tehát a „A médium maga az üzenet” mondja McLuhan (McLuhant idézi Szécsi 2007: 159).

Az új kommunikációs technológia megváltoztatja a befogadási (olvasási) szokásokat, hiszen az internetes médiában a (mozgó)kép és a hang a szöveg egyenértékű részévé válik (Bódi 2004a: 286). A szövegek közötti átjárási lehetőségek megszüntetik a lineáris olvasást és végtelen szövegeket, végtelen információáramlást biztosítanak.

Az internetnek két kiemelkedő sajátossága van: az interaktivitás és a gyorsaság. Interaktivitásából kifolyólag szüntelenül párbeszédre serkent, hiszen lehetőséget biztosít a szövegekre való gyors reagálásra, mindenhez megjegyzést lehet fűzni és valós idejű párbeszédre is lehetőséget biztosít. Ez utóbbi előnye a gyorsasággal függ össze, hiszen a világháló segítségével majdnem élőbeszéd gyorsaságú párbeszédet lehet folytatni. Ez a két sajátosság azonban erőteljes hatást gyakorol arra a nyelvezetre, amelyet a kommunikáló felek

alkalmaznak. David Crystal ezt az új nyelvi jelenséget **netspeak**-nek nevezi, ami nem más, mint „írásbeli, beszédbeli és elektronikus sajátosságokat kombináló nyelv” (Crystal 2001 idézi Ando 2010: 41). Ugyanezt a nyelvi jelenséget, spontaneitásából kifolyólag, Bódi Zoltán **írott beszélt nyelvként** említi (Bódi 2004a: 287), Balázs Géza pedig **másodlagos írásbeliségként** ismerteti (Balázs G. 2007).

Az új nyelvi minőség felgyorsítja a nyelvek természetes változási folyamatát és szóképzési, nyelvtani, sőt hangtani változások sorát indítja el. Balázs Géza tanulmányában felsorol jó néhány olyan változást, amely az informatikai forradalom hatására jelentkezett a magyar nyelvben (Balázs G. 2007):

1. az új technológia megjelenésével számtalan idegen szó áramlik be a nyelvbe;
2. a helyesírási szabályok mellőzése: ékezet nélküli írás elterjedése, elválasztási hibák;
3. a számítógép túlírásra, „locsogásra” ösztönöz, mondja Fábián Pál nyelvészprofesszor arra utalva, hogy a sok fatikus, kevés jelentéssel bíró elem elárasztja a szövegeket. De szintén a túlírást ösztönzi az is, hogy a szöveg menthető, bármikor módosítható, átírható;
4. csökken a szövegek koherenciája, hiszen a szöveg könnyen javítható, ezért nem gondoljuk át olyan alaposan mondanivalónkat mintha kézzel írnánk vagy esetleg írógéppel;
5. kialakul egy sajátos nyelvi világ: internetszlang, jelzésszerűség, rövidítések halmozása;
6. újfajta jel és képi világ alakul ki: összevonások, kiejtés szerinti írásmód, képiség, emotikonok alkalmazása, betűk és számok sajátos kombinációja;
7. előbeszéd jellegéből fakad a mellérendelő szerkezetek előnybe részesítése;
8. új szövegtípusok vannak születőben;
9. „az internet elmozdítja a hagyományos területi nyelvváltozatok rendszerét, sőt a köznyelv helyét akár egy globális nyelv is átveheti. Ez a globális nyelv persze ugyanúgy nyelvváltozatokból épülhet fel, hiszen a nettes párbeszédnek már ma is nagyon sokféle nyelvváltozatot mutatnak” (Crystal 2001 idézi Balázs G. 2007).
10. az internet minden eddigi kommunikációs forma szintézise.

A felsorolt nyelvi változások közül jelen dolgozatban a magyar nyelv szókincsére gyakorolt hatásra térek ki részletesebben, pontosabban az idegen, elsősorban angol nyelvű szavak átvételére és magyarítására.

Az „internet-angol” hatása a nyelvhasználatra

A digitális kommunikáció megjelenésének és elterjedésének következtében egyszerre két irányból áramlanak be az angol nyelvű szavak a magyarba. Egyfelől erőteljes hatást fejt ki nyelvünkre az informatikai szakszókincs, amelynek használata már a hétköznapi társalgásban is elterjedt. Másfelől a világhálón szerzett információkkal is beszűrődnek az angol szavak és kifejezések a magyarba, hiszen az internet nyelve elsősorban az amerikai angol.

Az előbbi jelenség nem új, hiszen az idegen szavak kölcsönzése természetes folyamat, és minden új tudományág megjelenésekor kölcsönöztünk idegen szakkifejezéseket. Ezeknek az informatikai szakkifejezéseknek egy részét a nyelvhasználat során automatikusan beillesztjük a nyelvbe. A beilleszkedés történhet úgy is, hogy a szavak megőrzik idegen alakjukat, vagy úgy, hogy hangalakjuk módosul, igazodik a magyar nyelvhez (írásban vagy kiejtésben). Azonban minden korban igyekeztek a tudományokat magyarul is megszólaltatni, hiszen a tudás széleskörű terjesztése ezt megkívánta. Ugyanez az igény fogalmazódott meg akkor is, amikor az informatikai szakszókincs honosítási kísérletei elkezdődtek. Ezzel a szándékkal született meg például 1986-ban a *Mi micsoda magyarul a számítástechnikában?* című kötet Kis Ádám szerkesztésében, vagy 1992-ben Homonnay Péter *Angol-magyar számítástechnikai szótára*. Az 1990-es évek végén elindult egy szaknyelvi nyelvújítási folyamat. A Magyar Tudományos Akadémián elkészült az angol-magyar informatikai szójegyzék és a *Magyarítandó idegen szavak jegyzéke és helyesírása* munkacímű szakszógyűjtemény (Bódi 2004b: 239).

Az informatikai szakszókincs honosítása viszont legfőképpen tudatos, külső hatás eredménye. Ezt a munkát a nagy informatikai fejlesztők végzik, akiknek gazdasági érdekük fűződik ahhoz, hogy termékeik idegen szakkifejezéseit magyarítsák, hiszen a magyar nyelvű felhasználók szívesebben vásárolnak magyar nyelvű eszközöket. A folyamatot lassítja, hogy az eszközök és eljárások nagyon gyorsan újulnak meg, és ezért folyamatosan lépést kell tartani a változásokkal, illetve az, hogy a magyar felhasználói piac nemzetközi kereskedelmi viszonylatban oly szűk, hogy nem biztos, hogy a gazdasági szakembereknek megéri nagy befektetéseket szánni a termékhonosításra (Bódi 2004b: 240). Mindezek ellenére azonban a próbálkozások sikereire utal az, hogy ma már rendelkezünk magyar nyelvi helyesírás ellenőrzővel, lehetséges a magyar webes keresés, a gépi fordítás magyar nyelvre is alkalmazható, illetve az, hogy a magyar Wikipédia a 19. legnagyobb, megelőzve más, több beszélővel rendelkező európai és világnyelvet (Simon–Lendvai–Németh–Olaszy–Vicsi 2012).

A honosításnak elsősorban az a célja, hogy megakadályozza az „internet-angol” széleskörű elterjedését és munkanyelvvé válását. Pusztai Ferenc szerint «anyanyelvünket úgy tarthatjuk meg korunk technikai igényeinek megfelelő „munkanyelvi” státusában, ha modernizáljuk, a kor elvárásaihoz igazítjuk kifejezőképességét» (Pusztait idézi Bódi 2004b: 240).

A fent említett informatikai szakszókincs erőteljes hatása mellett szintén az angol szavak kölcsönzését idézi elő az interneten áramló információ, hiszen ez többnyire angol nyelvű. Bódi Zoltán felhívja a figyelmet arra, hogy az OECD tanulmánya szerint a világ összes honlapjának 78%-a angol nyelvű. Az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatos honlapok 91%–96%-a angol. Az OECD-nek ugyanez a tanulmánya megállapítja, hogy a magyar bejegyzésű (.hu végződésű) domainnevek 35%-a angol nyelvű, 4%-a más nyelvű (német, francia, orosz) és csak 61%-a magyar nyelvű (Bódi 2004b: 235).

Jogosan tehetjük fel a kérdést, hogy miért éppen az angol nyelv terjed ilyen széles körben, holott nem az angolt beszélik a legtöbben anyanyelvként a világon, hanem a kínait. A válasz elsősorban történelmi okokban keresendő. Ahogy a brit birodalom terjedt földrajzi szempontból, vele együtt terjedt az angol nyelv is. Később a gazdasági, pénzügyi és üzleti hatalommal együtt járt a befolyás növekedése az élet majdnem minden területén: a politika, a tudomány, a kultúra, a közlekedés terén (Radványi 2001: 277). Ezzel magyarázható az, hogy világszerte közel 1400 millió ember beszéli az angolt első vagy második nyelvként.

Az angol nyelvet ismerők nagy száma miatt nem okozott nehézséget az, ha az interneten terjedő szövegek nagy százaléka angol nyelvű volt. Ezt bizonyítja Bódi Zoltán 2001-ben végzett felmérése is, amelyből kiderül, hogy a megkérdezettek 63%-a pozitív attitűdöt mutatott az interneten terjedő angol nyelvi hatásokkal szemben, és ezeknek a használóknak az angol nyelv jelenléte nem okozott kommunikációs zavarokat (Bódi 2004b: 226). Az évek során azonban nagyon sok nem angol (főleg arab) szöveg jelent meg a világhálón és ez megtörni látszik az angol nyelv *lingua franca* státusát (Simon–Lendvai–Németh–Olaszy–Vicsi 2012: 5). Ebből arra lehet következtetni, hogy az általános félelmekkel szemben az internet nem pusztítja el, nem jelentékteleníti el a nemzeti nyelveket, hanem az „internet-angol” mellett a nemzeti nyelvek is élnek a világhálón (Bódi 2004b: 240). Ezt a nyelvi változatosságot természetesen az internetezők számának növekedése váltotta ki, illetve a nyelvtechnológia fejlődése.

Egy felmérés eredményeiből kiderül, hogy az európai internethasználók 57%-a nem anyanyelvén vásárol a világhálón, illetve 55%-a olvas idegen nyelvű szöveget a netten. „A

digitális nyelvtechnológia segítségével elérhetővé válik az automatikus fordítás és tartalom-előállítás, az információfeldolgozás és tudománymenedzsment minden európai nyelven” (Simon–Lendvai–Németh–Olaszy–Vicsi 2012: 34).

Mindaddig, amíg az interneten az angol nyelv előnyben van más nyelvekhez képest, a szókölcsönzés állandó forrásává válik, hiszen a világháló közvetítésével folyamatosan szivárognak be angol nyelvű szavak és kifejezések a magyar nyelvbe. És ennek nem csupán az interneten terjedő nagy mennyiségű angol nyelvű szöveg az oka, hanem az a kialakult és folyamatosan változó digitális nyelvváltozat, amelyet az internethasználók alakítottak ki és terjesztenek. Ez a nyelvváltozat, amelynek legfontosabb jellemzőit már korábban is felsoroltam, a kommunikációs szándék mellett csoportösszetartó funkcióval is rendelkezik. Ong azonban felhívja a figyelmet arra, hogy ebben az új közegben a közösség fogalma is sokkal bonyolultabbá válik, illetve a csoporttudat is sokkal átfogóbb a másodlagos szóbeliség idején, mint volt az elsődleges szóbeliség idején, hiszen napjainkban a csoportba tartozás tudatos választás eredménye, míg az elsődleges szóbeliségű kultúrák tagjainak nem volt más alternatívája. Erre a sajátos csoporttudatra utal McLuhan „globális falu” kifejezése is (Szécsi 2007: 163).

A csoporthoz való tartozás igénye bizonyos minták követését feltételezi. Ez esetben egy sajátos nyelvváltozatról van szó, amelyben hemzsegnak a divatos angol kifejezések. „A digitális szakadék nemcsak azt jelöli, hogy valaki nem tudja a számítógépet kezelni, hanem azt is, hogy nem ismeri az elektronikus kommunikációban használatos jeleket, nem érti a sajátos nyelvezetet. Az internetes kommunikációban való teljes értékű részvételhez feltétlenül szükség van például az emotikonok, a speciális rövidítések (pl. *THX*, *LOL*, *WTF*) és szókincs ismeretére (pl. *lájkol*, *lávól*, *fészél*)” (Veszelszki 2011).

A fent említett angol eredetű kölcsönszavak két csoportja között lényeges különbség van: míg az informatikai szaknyelvből átvett szavaknak kezdetben nem volt magyar megfelelőjük, magyarításuk éppen most van folyamatban, addig az úgynevezett digilektusban terjedő szavak többségének (pl. *lájkol*, *shoppingol*, stb.) van magyar megfelelőjük. Tehát az előbbi csoportba sorolható kölcsönzéseket a magyar szavak hiánya hívta elő, míg az utóbbi csoportba kerülő szavakat a divat és a csoportba tartozás igénye magyarázza. Azonban bármi is legyen a kölcsönzés oka, az említett két jelenség következtében egyre több angol kifejezés hangzik el a magyar ajkúak köznyelvi kommunikációjában.

Veszélyben a magyar nyelv?

A magyar nyelv folyamatosan új kölcsönelemekkel gazdagodott és gazdagodik ma is. Az évszázadok során több nyelvvel is került kölcsönhatásba a magyar, olyan nyelvekkel, mint például a német, szláv, török vagy román, amelyekből számos szót kölcsönzött és ezzel gazdagodott a magyar szókincs. Az első angol jövevényszavak megjelenése a 18. századra vezethető vissza. Azóta folyamatosan kerülnek be angol szavak anyanyelvünkbe, többnyire más nyelvek közvetítésével. A 20. század második felétől azonban tömegesen áramlanak be az angol szavak és kifejezések a magyarba. A jelenség legfontosabb okait már fentebb említettem, a lehetséges következményeket azonban csak megjósolni lehet, és ennek kapcsán a vélemények nagyon megoszlanak.

A közvélemény szerint az angol nyelvi hatás aggodalmakra ad okot, károsítja a magyar nyelvet, sőt a legpesszimistábbak úgy vélik, hogy a világ 6000 nyelvéből csupán az a 40-50 nyelv fog fennmaradni, amelyekre a Microsoft-szoftverek és a Nokia mobiltelefonos menüit lefordítják. Ez a vélemény azért olyan érdekes, mert amikor egy felmérésben, egyetemisták körében arra a kérdésre keresték a választ, hogy „Elképzelhető-e, hogy az angol lesz a hivatalos nyelv Magyarországon?” a válaszadók 74,2%-a nemmel válaszolt és csupán 17,2% mondott igent, míg 8,6% bizonytalan volt (Károlyi 2011).

A jelenség a szakirodalomban is megosztja a véleményeket. A nyelvészek egy része aggodalommal figyeli, milyen gyorsan terjednek az anglicizmusok nyelvünkben. Dr. Stephanides Éva *Átkos anglicizmusok* című tanulmányában csak néhány példát sorol fel a jelenség rohamos terjedésének szemléltetésére, majd felszólítja a beszélőket a tudatos nyelvhasználatra: „Mi magyarok, akik más nyelveket beszélő szomszéd népekkel vagyunk körülvéve, több mint ezer évig sok nehézség és buktató után is megőriztük a magyar nyelvet. Nem szabad megengednünk, hogy most a globalizáció és a divat hatására az angломánia súlyos nyelvi károsodást okozzon” (Stephanides 2002).

Szintén az angol nyelvi hatás negatívumaira mutat rá Nyíri Kristóf a következő soraiban, ahol a problémára egy lehetséges megoldást is felvázol: „Miközben a beszélt – sőt az írott – magyar egyre inkább a világangol hatása alá kerül, és használói által egyre felszínebben értett keveréknyelvvé válik, a világangol elsajátítására a lakosság szélesebb köreiben nem kerül sor. Tört angol és keverék magyar egymást feltételezik; anyanyelvünk nem azáltal zagyválódik, hogy túl jól, hanem azáltal, hogy túl rosszul beszélünk angolul. (...) nem lehetséges-e, hogy az

irodalmi magyart lassanként regionális nyelvjárások fogják helyettesíteni? Vagy éppenséggel a magyar irodalmi nyelv modernizálását kell helyénvaló célként kitűznünk – a magyar szókincsnek az információs társadalom igényei szerinti gazdagítását, létrehozva ezzel azt a lehetőséget, hogy a felsőfokú tanulmányok során az angol csak számottevően magasabb szinteken legyen elengedhetetlen –, s megteremtve az olyan innovatív tudományos miliók kialakulásának lehetőségét, amelyben a magyar legalább, mint második munkanyelv szerepet játszhatna? Alighanem ezen utóbbi stratégiát kellene választanunk” (Nyírit idézi Balázs G. 2007).

A pesszimista nézeteket pozitív nézőpontok ellensúlyozzák, hiszen vannak nyelvészek, akik nem gondolják azt, hogy az angol nyelvű kölcsönszavak megjelenése a magyar nyelv romlásához vagy akár kihalásához vezetne. Egy tanulmányban azt olvashatjuk, hogy a magyar nyelv már túlélte az új szavak hatását, hiszen török nyelvből már a honfoglalás előtt is kölcsönöztünk, ezt követte az erőteljes szláv hatás, amely a Kárpát-medencében tette próbára nyelvünket. Később 150 évig, míg az Oszmán Birodalom része volt az ország, újabb török nyelvi hatással küzdött meg, amelyet a latin és a német nyelv hatása váltott fel a Habsburg Birodalom ideje alatt. „Nem a nyelvünk fokozatos anglicizálódása miatt kellene aggódnunk, inkább amiatt, hogy nyelvünk a személyes élet főbb területeiről eltűnhet.” Ennek elkerülése végett egyszerűen csak használni kell a nyelvet (Simon–Lendvai–Németh–Olaszy–Vicsi 2012: 2).

Bölcskei Andrea a magyar nyelv rugalmasságára hívja fel a figyelmet, amikor kiemeli, hogy csupán azok az angol kifejezések épülnek be a magyar nyelvbe jövevényszóként, amelyeknek a beszélők valamilyen funkciót adnak. Ha az új szónak sem az értelme, sem a stílári értéke nem különbözik az anyanyelvi kifejezéstől, alig van esélye beépülni a magyar nyelvbe. Hiszen ezt figyelhetjük meg a történelem során átvett más jövevényszavak esetében is (Károlyi 2011).

Bódi Zoltán nemcsak a vészjóslatokat igyekszik elhessegetni, hanem azt is kiemeli, hogy a szókölcsonzés nem más, mint egy természetes nyelvi folyamat, és azt mondja, hogy „Nem szabad az idegen szavak ellen küzdenünk, az idegen kifejezések új ismereteket, műveltséget hoznak nyelvünkbe és kultúránkba” (Bódi 2004b: 245).

A digitális kommunikációs eszközök nyelvhasználatunkra kifejtett hatását több nyelvész is vizsgálta már. Buda Zsófia például, egy tanulmányában arról számol be, hogy a fiatalok nyelvi kifejezőkészségét jelentősen befolyásolja az, hogy mennyi időt töltenek számítógépezéssel, illetve milyen gyakran használják a különböző csevegőfórumokat (Buda 2011). Egy másik

tanulmányban Lackó Mária arról számol be, hogy a középiskolások spontán és irányított spontán beszédében igen nagy számban jelennek meg igénytelenebb stílusra utaló elemek. A tanulmány 600 kifejezés szótani vizsgálatát mutatja be, amelyből 464 a mindennapi beszédből és 136 az internetes kommunikációból származott. A gyűjtött szóanyag azt mutatja, hogy a diákok, sok témakörben, előszeretettel használnak angol nyelvi szavakat magyar toldalékolással (Lackó 2007).

Az internet és számítógép közvetítésével terjedő angol nyelvi hatás mértékének felmérése céljából kérdőíves kutatást végeztem általános és középiskolás diákokkal.

A felmérés bemutatása

Ez a dolgozat egy tágabb kutatás egy részét mutatja be. 2013 februárja és márciusa folyamán egy kérdőíves felmérést végeztem 7–12. osztályos tanulókkal.

A felmérés során a következő kérdésekre kerestem a választ:

1. milyen formában terjedtek el az informatikai szakszókincs bizonyos kifejezései a diákok nyelvhasználatában: az eredeti angol kifejezéseket alkalmazzák (toldalékolva vagy esetleg magyar helyesírással), vagy ezek magyar megfelelőjét használják szívesebben;
2. milyen angol nyelvű szavakat és kifejezéseket ismernek és használnak az internetes kommunikációban, és ezeket milyen formában használják (angol helyesírással, magyar helyesírással, toldalékolva, esetleg hibrid szerkezetben).

A felmérésben három általános iskola és két középiskola diákjai vettek részt Marosvásárhelyről és környékéről (Szászrégen, Marosszentanna, Mezőpanit). A 196 megkérdezett diák közül 112 fiú (57,1%) és 84 lány (42,9%). A diákok lakhelyét tekintve sem nagy az eltérés az egyes kategóriák között, hiszen a válaszadók 35%-a városban, 25% községben és 40%-a kisebb faluban lakik.

A gyerekek 96%-a azt mondta, hogy van otthon legalább egy számítógép, még akkor is, ha ezt meg kell osztani valakivel, például testvérrel vagy szülővel, 94,4%-a pedig otthonról internetezik. A diákok 92%-a napi rendszerességgel használja a számítógépet és 87,2%-a naponta internetezik.

Arra a kérdésre, hogy mennyi időt töltenek el a számítógép előtt naponta, a válaszok 30 perc és 11 óra között mozognak. A válaszok négy nagyobb kategóriába sorolva a következő

értékeket mutatták: a diákok 12,8%-a alkalmanként legalább 1 órát tölt a számítógép előtt, 49,4%-a 2–3 órát, 22,5%-a 4–5 órát és 15,3%-a több mint 6 órát tölt el számítógépezéssel.

Ezek a meglepően magas értékek azt bizonyítják, hogy a kutatás nem alaptalan, jogosan vetődik fel a kérdés, hogy a számítógép ilyen mértékű térhódítása mennyire befolyásolja az angol szavak terjedését a tizenévesek nyelvhasználatában.

A felmérés során alkalmazott kérdőív 36 kérdést tartalmaz. Ezek között nyitott és zárt kérdések egyaránt szerepelnek. A diákok tanórai keretek közt (osztályfőnöki órán) válaszoltak a kérdésekre. A kérdőív kitöltésére 40 perc állt a rendelkezésükre.

A kérdéseket témájuk alapján négy csoportba oszthatjuk:

1. demográfiai adatok: életkor, lakhely, szülők anyanyelve és iskolai végzettsége;
2. számítógép és internethasználati szokások: hol és milyen gyakran használja a számítógépet/internetet, mennyi időt tölt a számítógép előtt, mire használja a számítógépet/internetet, milyen nyelvű operációs rendszert alkalmaz, milyen internetes oldalakat látogat;
3. informatikai szaknyelv szókészletének használata: a felsorolt szavak közül ki kell választania, melyiket használja: az angol kifejezést, esetleg az angol szót magyar helyesírással vagy toldalékokkal, vagy a honosított magyar kifejezést;
4. az interneten terjedő angol kifejezések vagy rövidítések használata.

A felmérés egyik kiinduló hipotézise az, hogy minél több időt töltenek a diákok online, annál több angol eredetű kifejezést használnak, mivel valószínűleg több oldalt látogatnak és több idegen szöveggel, kifejezéssel találkoznak. Ugyanakkor, minél többször találkoznak egy szóval vagy kifejezéssel, annál nagyobb a valószínűsége, hogy megjegyzi, esetleg elkezdik használni, beépül a nyelvhasználatukba.

Második hipotézisem az, hogy a szavak használati gyakorisága eltérő értékeket fog mutatni a fiúk és a lányok nyelvhasználatában, hiszen más az érdeklődési körük, így valószínűleg nem ugyanazokkal a kifejezésekkel fognak gyakrabban találkozni.

A harmadik hipotézisem pedig a lakhely szerinti megoszlás és a nyelvhasználat közötti összefüggésre vonatkozik: feltételeztem, hogy a városban lakó gyerekek gyakrabban használják az angol eredetű kölcsönszavakat, mint falun élő társaik, mivel őket az interneten kívül is több idegen hatás éri környezetükből.

A felmérés eredményei

A következőkben a felmérés során használt kérdőív két kérdését emelném ki, amelyeknek eredményeit három szempontból vizsgálom: a számítógépezéssel eltöltött idő függvényében, illetve nemek szerinti és lakhely szerinti megoszlás alapján.

A számítógépes kifejezéseket felmérni hívatott kérdés a kérdőívben 17. kérdésként szerepel (lásd melléklet). A felsorolt válaszlehetőségek között elsősorban az angol és a meghonosodott magyar kifejezést tüntettem fel. Három helyen a román kölcsönszót is besoroltam (*kalkulátor, ekrán, boxa*), mivel használati gyakoriságuk nem hagyható figyelmen kívül, illetve ahol már találkoztam az angol szó kiejtett formájának magyar helyesírással rögzített alakjával (*kompjuter, fájl, szörcs*), azt is feltüntettem. Csupán az „*USB, stick, flash, pendrive*” esetében nincs magyar megfelelő a választási lehetőségek között, mivel még nincs rá a köznyelvben elterjedt magyar kifejezés. A felsorolt négy szó közül csak az első betűszó fordítására bukkantam rá egy online informatikai szakszótárban¹, ahol ez állt: *universal serial bus – univerzális soros sín*. Ezt a kifejezést azonban nem tüntettem fel, mivel nem terjedt el a nyelvhasználatban.

A használati gyakoriságuk értékei alapján a szavakat három csoportba osztottam úgy, hogy az angol kifejezés előfordulási gyakoriságát vettem alapként. Szintén ide soroltam azokat az angol szavakat, amelyeknek magyar helyesírású változatát is feltüntettem, mivel ezek használata is azt bizonyítja, hogy egyes nyelvhasználók az idegen szót szívesebben alkalmazzák, mint a magyar megfelelőjét.

0% - 40%	41% - 60%	61% - 100%
<i>computer</i>	<i>mouse</i>	<i>monitor</i>
<i>printer</i>	<i>file+fájl</i>	<i>USB, stick</i>
<i>background</i>	<i>level</i>	<i>desktop</i>
<i>browser</i>	<i>search+szörcs</i>	<i>driver</i>
<i>speaker</i>	<i>sign out</i>	<i>hard disc+hard</i>
		<i>restart</i>
		<i>delete</i>
		<i>refresh</i>

1. táblázat A számítógéppel kapcsolatos szavak használati gyakorisága az adatközlők önértékelése alapján

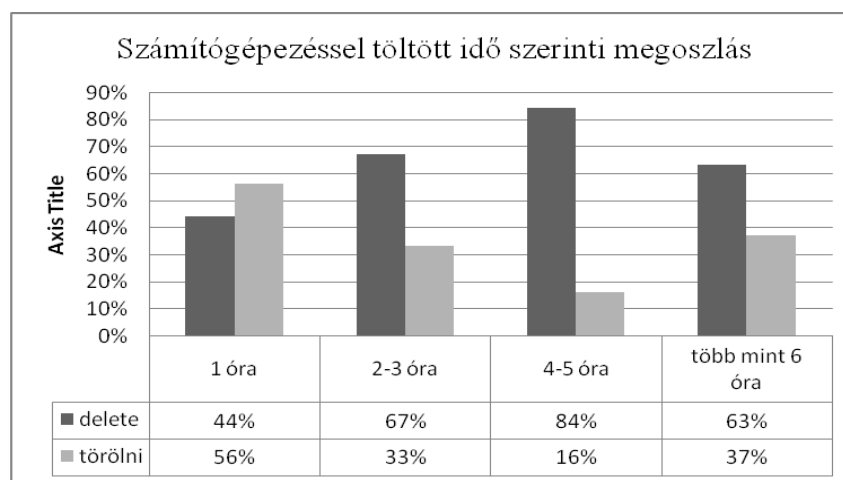
¹ <http://www.vidra.info/linux/index.php?modul=szotar>

A fenti táblázatból látható, hogy a felsorolt kifejezéseknek majdnem felénél (azaz 18-ból 8-nál) a diákok gyakrabban használják az angol eredetű kölcsönszót, mint magyar megfelelőjét, illetve további öt kifejezés majdnem egyforma gyakorisággal fordul elő idegen szóval és magyar megfelelőjével. Csupán öt olyan szó van, amelyet a válaszadók az esetek többségében magyarul használnak.

A fenti kifejezések előfordulási gyakoriságát a számítógép előtt eltöltött idő függvényében vizsgálva, azt vettem észre, hogy az egyes szavak előfordulási aránya legtöbbször jelentős mértékben eltér.² Az eltérések 6% és 40% között mozognak a következő megoszlásban:

- a) 6–10%: *printer, desktop, search*;
- b) 11–20%: *computer, monitor, mouse, level, background, driver*;
- c) 21–30%: *file, USB, browser, speaker, refresh, hard*;
- d) 30% fölött: *sign out, delete, restart*.

Az értékek közötti legnagyobb különbségeket (40%) a *delete* szó diagramja jelezte:



1. ábra A számítógéppel kapcsolatos kifejezések gyakorisági megoszlása a számítógépezéssel eltöltött idő függvényében

A diagramon látható, hogy míg azoknak, akik naponta 1 órát számítógépeznek csak 44%-a használja gyakrabban a *delete* szót, addig azoknak, akik napi 4–5 órát töltenek el a számítógép előtt 84%-a használja gyakrabban ugyanazt a szót.

A számítógéppel kapcsolatos szavak gyakorisági diagramjait összehasonlítva megállapítottam, hogy az értékek közötti eltérések tendenciaszerűen változnak, hiszen a legtöbb

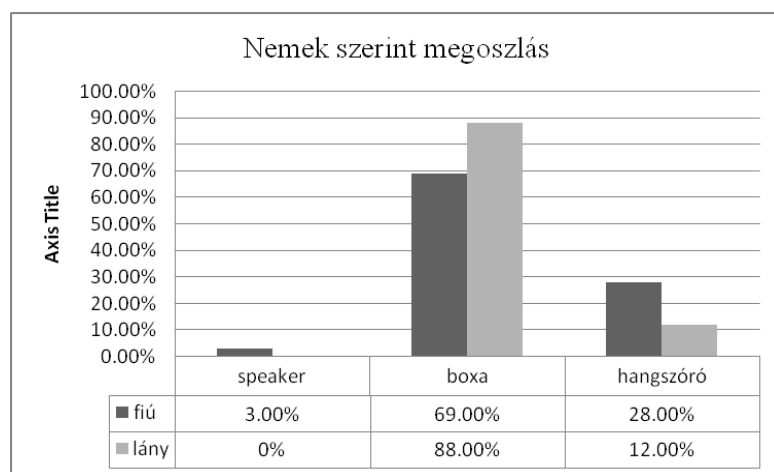
² Az értékek közötti eltérés tulajdonképpen egy kifejezés előfordulási gyakorisága közötti különbségek legmagasabb értéke.

esetben azok, akik 4–5 órát, illetve több mint 6 órát számítógépeznek naponta, gyakrabban alkalmazzák az angol nyelvű kifejezéseket, mint azok, akik legfeljebb 3 órát töltenek számítógépezéssel.

A vizsgált kifejezések előfordulási gyakoriságát nemek szerint összehasonlítva azt vettem észre, hogy a legtöbb kifejezés esetében a fiúk és a lányok válaszaik között nincs olyan nagy különbség, mint a korábban elemzett szempont esetében. Itt az értékek közötti különbségek 1% és 19% között mozognak a következő megoszlásban:

- a) kevesebb mint 5%: *computer, printer, level, USB, desktop, search, browser, driver, restart, refresh;*
- b) 5–10%: *monitor, background, delete;*
- c) 11–20%: *mouse, file, speaker, sign out, hard disc.*

A gyakorisági értékek változása nem tendenciaszerű, azaz semmilyen szabályszerűséget nem tapasztaltam abból a szempontból, hogy egy bizonyos kifejezést miért éppen a lányok alkalmazzák gyakrabban idegen nyelven vagy anyanyelven. A legnagyobb eltérés (19%) a *speaker* szó használati gyakoriságánál jelentkezett. Az alábbi diagramon (2. ábra) látható, hogy a fiúk mindhárom kifejezést használják (*speaker* 3%, *boxa* 69%, *hangszóró* 28%), míg a lányok az angol szót teljesen mellőzik és csupán a román kölcsönszót (*boxa* 88%) és a magyar szót (*hangszóró* 12%) alkalmazzák. Érdekes azonban, hogy mégis a fiúk nyelvhasználatában jelenik meg gyakrabban a magyar nyelvű kifejezés.

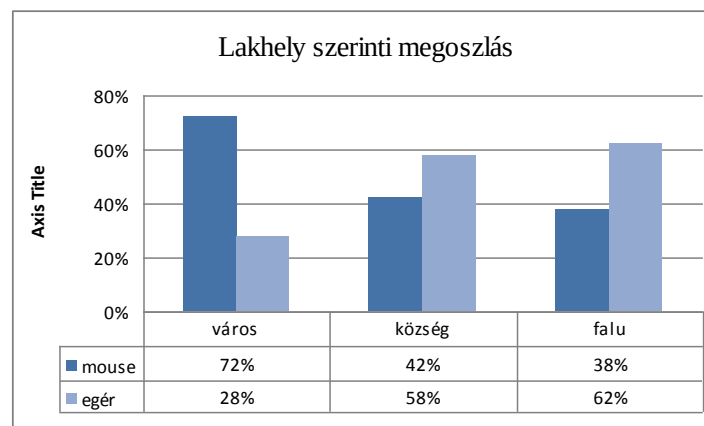


2. ábra A számítógéppel kapcsolatos kifejezések gyakorisági megoszlása nemek szerint

A lakhely szerinti megoszlás már változatosabb eredményeket mutatott. A gyakorisági értékek eltérései 4% és 34% között ingadoznak:

- a) 4–10%: *printer, level, USB, speaker, sign out*;
- b) 11–20%: *computer, background, search, browser, restart, refresh, desktop*;
- c) 21–30%: *monitor, file, driver, hard disc, delete*;
- d) 30% fölött: *mouse*.

A legnagyobb eltérést (34%) a *mouse* kifejezés gyakorisági diagramja mutatja.



3. ábra A számítógéppel kapcsolatos kifejezések gyakorisági megoszlása lakhely szerint

A diagramon látható, hogy a városban lakó diákok 72%-a az angol eredetű szót használja, ezzel ellentétben falun élő társaik majdnem ugyanolyan arányban, azaz 62%-ban alkalmazzák a magyar szót ugyanannak a tárgynak a megnevezésére. A községben élő diákok viszont majdnem egyforma gyakorisággal alkalmazzák mindkettőt, ez egyébként közel áll a kifejezés általános használati gyakoriságának értékeihez.

Az eltéréseket megvizsgálva arra lettem figyelmes, hogy legtöbbször a városban élő gyerekek használják gyakrabban az angol nyelvű kifejezéseket, míg a falusi diákok inkább a magyar szavakat használják szívesebben. A községben lakó válaszadók gyakorisági értékei legtöbb esetben átmeneti jellegűek az előbbi két kategóriához viszonyítva. Mivel a vizsgált kifejezések több mint felénél viszonylag nagy eltérést tapasztaltam, feltételezhetjük, hogy a lakhely bizonyos mértékben befolyásolja az idegen eredetű szavak használatának elterjedését. Itt azt is figyelembe kell venni, hogy a felmérést olyan falvakban, illetve községben végeztem, ahol többségben magyar anyanyelvűek élnek, így azt is feltételezhetjük, hogy a városi környezetben élő gyerekek nyelvhasználatára a román nyelv is nagyobb hatást gyakorol, mint a falvakban élő

diákok nyelvhasználatára. Ez azért fontos, mert a román nyelvben még jobban elterjedtek az informatikai szakszókincs angol kifejezései, mint a magyarban.

Az internettel kapcsolatos kifejezések használati gyakoriságára a kérdőív 24. kérdésével kerestem a választ (lásd melléklet). A kérdésben felsorolt kifejezéseket nem véletlenszerűen választottam. A kérdőív összeállítása előtt különböző hír- és humorportálokat, blogokat és Facebook oldalakat látogattam. Az olvasottak alapján kiválasztottam azokat a szavakat, amelyek többször is előfordultak. A kérdésben felsorolt szavak leginkább interneten végezhető műveleteket, alkalmazásokat (pl. *postol*, *instalál*, *kommentel*) vagy azok eredményeit (pl. *e-mail*, *friend request*) nevezik meg.

A vizsgált szavak és kifejezések előfordulási gyakoriságát az alábbi táblázatban (2. táblázat) foglaltam össze úgy, hogy ismét az angol eredetű kifejezést vettem alapként. A magyar helyesírású angol kifejezést az angollal együtt tüntettem fel, mivel a magyaros helyesírás még nem rögzült és a diákok sem használják következetesen. Kiemelném azonban a *profil*³ és a *kommentál*⁴ szavakat, amelyeket az angol kifejezés magyaros helyesírásaként tüntettem fel ugyan, de már rég használjuk a magyar nyelvben. Mégis a besorolást olyan értelemben találtam helyénvalónak, hogy e szavak használatának oka ebben a beszédhelyzetben nem más, mint az idegen szóhoz hasonló hangalakjuk, és mindkét szónak az angol nyelvű kifejezés hatására a beszélők új jelentést tulajdonítottak.

0%-40%	41%-60%	61%-100%
<i>Kaptam egy friend requestet</i>	<i>Dislike(ol)+diszlájkol</i>	<i>Like(olom)+ Lájkolom</i>
<i>True story</i>	<i>Sign out</i>	<i>Chatelek+ Csettelek</i>
<i>download</i>		<i>Smiley+szmájli</i>
<i>Apps+appok</i>		<i>Postol+ posztol</i>
		<i>Profile+ profil</i>
		<i>e-mail</i>
		<i>Kommentelem+kommentálom</i>

2. táblázat Az internettel kapcsolatos szavak használati gyakorisága az adatközlők önértékelése alapján

³ *Profil*: 'arcél <oldalnézetből>', 'keresztiszelvény', 'üzem, intézmény arculata, feladatköre': a tankönyvkiadás nem tartozik cégünk profiljába. – profilíroz: 'kialakítja az üzem termelési arculatát'.

Francia szó, mely német közvetítéssel került nyelvünkbe, forrása az olasz profilo ('vázlat, körvonal') a pro- ('elől') és filo ('szál, vonal') elemekből, az utóbbi a latin filum folytatója.

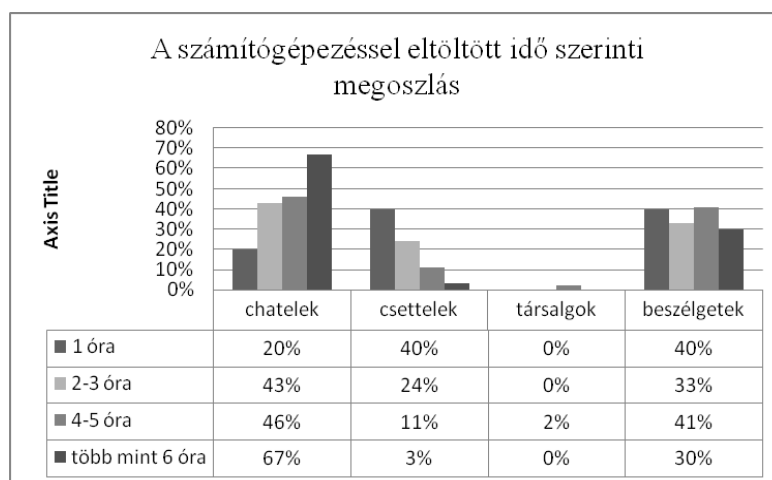
⁴ *Kommentál*: 'magyaráz, értelmez, megvilágít (híreket, szöveget)'. – kommentár: 'magyarázat, értelmezés <szóban vagy írásban>'. – kommentátor: 'hírmagyarázó', 'szövegmagyarázat szerzője'. Nemzetközi szócsalád a latin commentari, commentatus, tkp. con-mentari ('megfontol, tanulmányoz, fogalmaz') ige alapján, amely a comminisci, commentus ('kigondol') gyakorító származéka, valamint a commentarius ('feljegyzés, napló') szóból, ezek elemei a con- ('össze, együtt') előtag és a meminisci ('rágondol, emlékszik') ige. Lásd még memória, mementó.

A fenti táblázatból kiderül, hogy a válaszadók a felsorolt kifejezések felénél (14-ből 7-nél) gyakrabban használják az angol eredetű kifejezést, vagy esetleg annak magyaros helyesírását, mint az anyanyelvi megfelelőt. További két kifejezést a magyar megfelelőjével majdnem egyforma arányban alkalmaznak, illetve négy olyan kifejezés is van, amelyet inkább anyanyelven használnak a diákok.

Az idézett kifejezések előfordulási gyakoriságának értékeit a számítógép előtt eltöltött idő függvényében összehasonlítottam, és jelentős különbségeket fedeztem fel. Az értékek közötti eltérések 20% és 47% között mozognak a következő megoszlásban:

- a) 20–30%: *profile, downloadolni, instalálni, e-mail, sign out, apps*;
- b) 31–40%: *like(ol), kaptam egy friend requestet, smiley, true story, postol*;
- c) 40% fölött: *dislike(olom), chatelek, kommentelem*.

A legnagyobb eltérés (47%) a *chatelek* kifejezés diagramja mutatja.



4.ábra Az internettel kapcsolatos kifejezések gyakorisági megoszlása a számítógépezéssel eltöltött idő függvényében

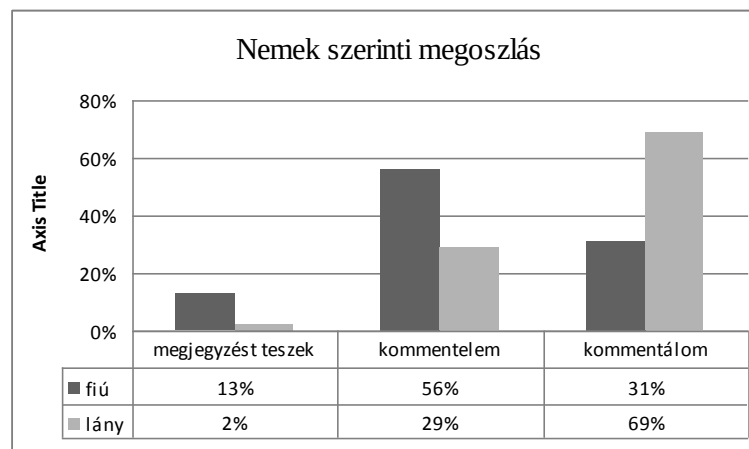
A fenti diagramon látható, hogy a számítógép előtt eltöltött órák számának növekedésével folyamatosan növekedik a *chatelek* kifejezés gyakorisága 20%-ról 67%-ra. A magyar helyesírással rögzített *csettelek* kifejezés gyakorisága pedig a számítógép előtt eltöltött órák számának növekedésével folyamatosan csökken 40%-ról 3%-ra. Ha az idegen nyelvi hatás fontosságára hivatkozva az említett két kifejezés előfordulásának gyakoriságát együttesen vesszük figyelembe, látható, hogy azok a diákok használják a leggyakrabban a kölcsönszavakat, akik a legtöbbet számítógépeznek.

A számítógépezéssel eltöltött idő szerinti gyakorisági diagramok tendenciaszerű változást mutatnak. Egyértelműen látszik, hogy minden esetben, ha az angol kifejezést tekintjük kiindulópontnak, a szavak előfordulási gyakorisága arányosan növekszik a számítógép előtt eltöltött órák számának növekedésével.

Az internettel kapcsolatos kifejezések nemek szerinti megoszlását tekintve a gyakorisági értékek közötti különbségek 1% és 23% között ingadoznak:

- a) 5%-nál kisebb: *smiley, instalálni, e-mail*;
- b) 5–10%: *kaptam egy friend requestet, true story, postol, sign out, apps*;
- c) 11–20%: *like(olom), dislike(ol), profile*;
- d) 20% fölött: *chatelek, downloadolni, kommentelem*.

A legnagyobb eltérést (38%) a *kommentelem* szó gyakorisági diagramja mutatott.



5. ábra Az internettel kapcsolatos kifejezések gyakorisági megoszlása nemek szerint

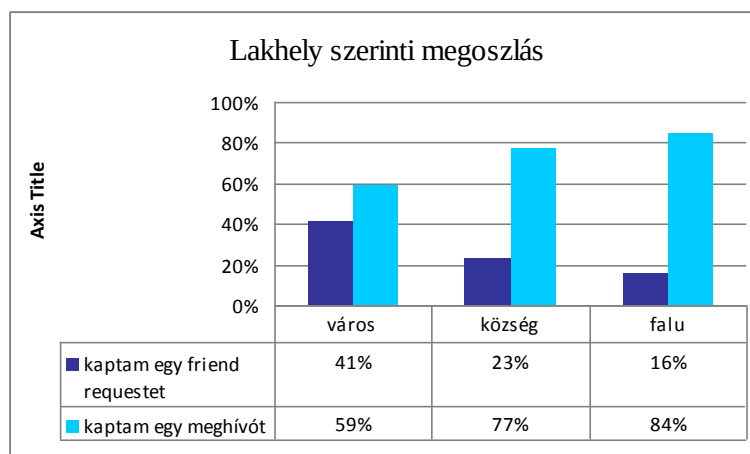
A fenti diagramon látható, hogy a fiúk gyakrabban alkalmazzák a *kommentel* változatot az angol *comment* mintájára, míg a lányok a hasonló hangalakú magyar *kommentál* szót használják gyakrabban. Ez utóbbi szó, mint már fentebb említettem, új jelentéssel gazdagodik az interneten alkalmazott kontextusban, hiszen ott a 'megjegyzést teszek, hozzászólók' jelentéssel gazdagodva fordul elő.

A nemek szerinti megoszlási diagramokat összehasonlítva nem lehet semmilyen tendenciaszerű különbséget felfedezni, hiszen ugyanannyi esetben választották a fiúk nagyobb arányban valamely angol kifejezést, mint a lányok.

Az internettel kapcsolatos kifejezések lakhely szerinti megoszlását elemző diagramok összehasonlítása során a tapasztalt gyakorisági eltérések 4% és 25% között változtak. Az értékek közötti különbségek alapján a következőképpen csoportosítottam őket:

- a) 4–10%: *smiley, instalálni, kommentelni, e-mail, sign out, apps*;
- b) 11–20%: *like(olom), dislike(ol), chatelek, true story, postol, profile, downloadolni*;
- c) 20% fölött: *kaptam egy friend requestet*.

A legnagyobb eltérést, 25%-ot, a *kaptam egy friend requestet* kifejezés diagramja (6. ábra) mutatta. Az alábbi diagramon látható, hogy a városban lakó diákok 41%-a használja az idegen kifejezést, a községben lakóknak már csak 23%-a használja, míg a falvakban lakó válaszadóknak csupán 16%-a használja az idegen kifejezést.



6. ábra Az internettel kapcsolatos kifejezések gyakorisági megoszlása lakhely szerint

Akárcsak a számítógéppel kapcsolatos szavak esetében, itt is jellemző az, hogy a városban lakó diákok gyakrabban használják az angol szavakat és kifejezéseket, mint a falvakban élő diákok. A községben lakók gyakorisági értékei pedig többnyire az előbbi két kategória között helyezkednek el.

Következtetések

A kutatás első hipotézise az volt, hogy minél több időt töltenek a diákok számítógépezéssel, annál gyakrabban használják az angol eredetű szavakat és kifejezéseket. Ez a hipotézis a fent bemutatott két kérdés esetében beigazolódott, hiszen úgy a számítógéppel kapcsolatos kifejezések, mint az internettel kapcsolatos szavak esetében az angol eredetű szavak alkalmazásának gyakorisága arányosan növekedett a számítógép előtt eltöltött idő növekedésével. Ugyanakkor az is figyelemre méltó, hogy ez a szempont mutatta a legnagyobb eltéréseket az egyes változók értékei között.

A második hipotézisem az volt, hogy a nemek között is különbség lesz a szavak használati gyakoriságát tekintve. Ez a feltevés csak részben igazolódott be, hiszen a számítógéppel kapcsolatos szavak esetén alig volt némi különbség a gyakorisági értékek között, és a változások semmilyen tendenciát nem mutattak. Az internettel kapcsolatos szavak esetében már jelentősebb eltéréseket tapasztaltam a gyakorisági értékek között, ezzel részben igazolva azt a feltevésemet, hogy van különbség a nemek nyelvhasználatában. Tény azonban, hogy a változások nem tendenciaszerűek, tehát nem mondhatjuk el azt, hogy általában a lányok vagy esetleg a fiúk használnak több angol eredetű kifejezést. Az eltérésekkel kapcsolatos összefüggések minden bizonnyal az interneten látogatott oldalak és a nemek érdeklődési körének különbségeiben keresendő.

A harmadik hipotézisem a diákok lakhelyével kapcsolatban az volt, hogy a városban lakó diákok gyakrabban használják az angol eredetű kifejezéseket, mint a falvakban élő társaik. Ez a feltevés mindkét kérdés esetében beigazolódott, hiszen úgy a számítógéppel kapcsolatos szakszavak esetében, mint az internettel kapcsolatos kifejezések esetében láthattuk, hogy a városban élő diákok gyakrabban alkalmazzák az idegen kifejezéseket, a községben lakók többnyire átmeneti értékeket mutattak, míg a falun élő diákok szívesebben használják a magyar kifejezéseket, mint az angol kölcsönszókat.

Melléklet

A számítógép- és internethasználat hatása a magyar nyelvre
a tizenévesek nyelvhasználatában
Kérdőív

1. Életkor:
2. Nem: a. férfi b. nő
3. Hol laksz?
a. város b. község c. falu
4. Édesapád iskolai végzettsége:
a. általános iskola b. szakiskola c. érettségi d. egyetem
5. Édesapád milyen nyelven tanult?
6. Édesanyád iskolai végzettsége:
a. általános iskola b. szakiskola c. érettségi d. egyetem
7. Édesanyád milyen nyelven tanult?
8. Édesapád anyanyelve: 9. Édesanyád anyanyelve:
10. Hol van lehetőséged számítógépezni?
a. otthon b. rokonoknál, ismerősöknél c. az iskolában d. más:.....
11. Van-e otthon számítógéped?
a. van b. nincs
12. Milyen gyakran van lehetőséged számítógépet használni?
a. naponta b. hetente 2-3 alkalommal c. hetente egyszer
13. Amikor leülsz a számítógép elé, mennyi időt töltesz előtte?
14. Mire használod a számítógépet? Sorold fel:
.....
.....
15. Szoktál-e számítógépes játékokat játszani?
a. igen b. nem
Ha igen, írd le röviden (4–5 mondatban) miről szól a kedvenc játékod!
.....
.....
16. Milyen nyelvű operációs rendszert használsz (Windows, Linux, stb.)?
a. angol b. magyar c. román d. más:

17. A következőkben számítógéppel kapcsolatos kifejezéseket fogsz olvasni. Karikázd be (minden sorban) azt, amelyiket te gyakrabban használod!

- | | |
|---|-------------------------------|
| - számítógép, computer, kompjuter, kalkulátor | - Search, szörcs, kereső |
| - monitor, ekrán, képernyő | - Browser, böngésző |
| - mouse, egér | - Driver, meghajtó |
| - file, mappa, fájl | - Hard disc, hard, merevlemez |
| - nyomtató, printer | - speaker, boxa, hangszóró |
| - level, szint | - sign out, kilépni |
| - USB, stick, flash, pendrive | - restart, újraindítás |
| - Desktop, asztal | - delete, törölni |
| - Background, háttér | - refresh, frissítés |

18. Használod-e az internetet?

- a. igen b. nem

19. Hol használod az internetet?

- | | |
|-----------------------------|-----------------------|
| a. otthon | d. internet kávézóban |
| b. rokonoknál, ismerősöknél | e. más: |
| c. iskolában | |

20. Milyen gyakran használod az internetet?

- | | |
|---------------------------|---------------------------|
| a. naponta | c. hetente 1-2 alkalommal |
| b. hetente 3-4 alkalommal | d. havonta egyszer |

21. Mire használható az internet? (Több válasz is lehetséges!)

- | | |
|----------------------|--------------------------------|
| a. információszerzés | f. zenehallgatás |
| b. ismerkedés | g. hírszerzés |
| c. játék | h. ügyintézés |
| d. vásárlás | i. kapcsolattartás (levelezés) |
| e. filmnézés | |

22. TE mire használod az internetet?

.....
.....
.....

23. Milyen internetes oldalakat látogatsz a leggyakrabban?

.....
.....

24. A következőkben internettel kapcsolatos fogalmakat olvashatsz. Karikázd be (minden sorban) azt a változatot, amelyiket a leggyakrabban használod!

- | | |
|--|--|
| - Like(olom), lájkolom, tetszik | - Profil, profile, adatlap |
| - Dislike(ol), diszlájkol, nem tetszik | - Downloadolni, letölteni |
| - kaptam egy friend requestet, kaptam egy meghívót | - Instalálni, telepíteni |
| - chatelek, csettelek, társalgok, beszélgetek | - Megjegyzést teszek, kommentelem, kommentálok |
| - smiley, szmájli, mosolygós | - e-mail, levél |
| - True story, igaz történet | - sign out, kilépni |
| - Posztol, közzétesz, postol | - Apps, appok, alkalmazások |

25. Írd le mit jelentenek a következő rövidítések!

OMG.....	Tnx.....
BRB.....	WOW.....
DND.....	YOLO.....
BFF.....	

26. Kösd össze az angol szót a magyar megfelelőjével, és a szópárok közül karikázd be azt, amelyiket te is használod!

Textbox	állapotüzenet
Account settings	idővonal
Status message	szövegdoboz
Timeline	üzenőfal
Wall	fiókbeállítások

27. Képzeld el azt, hogy a szomszéd néni kíváncsi arra, hogy te mit is tudsz kezdeni a számítógéppel. Magyarázd el neki, hogy egy bizonyos programot (pl. Yahoo, Facebook, Tweeter, Youtube stb.) mire lehet felhasználni, és **hogyan** kell használni.

.....

.....

.....

.....

.....

28. Szoktál-e csettelni?

a. igen, nagyon gyakran b. ritkán c. nem, egyáltalán

(Ha a 28-as kérdésre a. vagy b. választ adtál, felelj a következő két kérdésre, ha c. választ adtál ugorj a 31-es kérdéshez)

29. Ismered-e a következő, csettelők körében gyakran alkalmazott, rövidítéseket? Ha igen tegyél egy ✓ jelet és írd mellé a jelentését is!

ASAP.....	bb
avatar.....	bug
BBS	cheat

CU
HAND
IDK
msg me

rlz
y so srs
GG
gn

30. Te milyen rövidítéseket, esetleg idegen szavakat használsz csetelés közben? Írj le azokat, amelyeket a leggyakrabban használsz a jelentésükkel együtt!

.....
.....
.....
.....

31. Milyen előnyeid származhatnak az internet használatból?

.....
.....
.....

32. Van-e rossz következménye az internetezésnek?

a. nincs

b. van (indokold meg):

.....

33. Szerinted létezik internetfüggőség?

a. igen

b. nem

34. Ki tekinthető internetfüggőnek?

.....
.....

35. Mennyi ideig bírnád internet nélkül?

.....

36. Hogyan viszonyulnak a szüleid az internethasználathoz? (Olvasd el figyelmesen, és csak egy választ karikázz be!)

a. nem használják egyáltalán és nekem is megtiltják

b. nem használják, nekem ritkán/megszabott ideig engedik meg

c. nem használják, de nekem bármikor szabad használni

d. ritkán használják, nekem tiltják

e. ritkán használják, nekem ritkán/megszabott ideig engedik meg

f. ritkán használják, de nekem bármikor szabad használni

g. gyakran használják, de nekem megtiltják

h. gyakran használják, nekem ritkán/megszabott ideig engedik meg

i. gyakran használják, és nekem is bármikor szabad használni

Felhasznált szakirodalom

Andó Éva 2010. E-nyelv – Netbeszéd. Az elektronikus kommunikáció nyelvi jellemzői. *Tudományos Közlemények* 23: 31-46. On-line:

http://epa.oszk.hu/02000/02051/00013/pdf/EPA02051_Tudomanyos_Kozlemenyek_23_031-046.pdf

Balázs Béla 2003. Az új média retorikája. *Vigilia* 68/1. On-line: <http://www.vigilia.hu/regihonlap/2003/1/balazs.htm>

Balázs Géza 2007: *Az informatika hatása a nyelvre.* On-line: <http://szgnye.vmmi.org./balazs2007.htm>

Bódi Zoltán 2004a. Az írás és a beszéd viszonya az internetes interakcióban. *Magyar Nyelvőr* 286-294. On-line: <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1283/128302.pdf>

Bódi Zoltán 2004b. *A világháló nyelve.* Gondolat Kiadó. Budapest.

Buda Zsófia 2011. Az internet hatása a nyelvhasználatra. Fiatalok fogalmás- és kifejezőkészsége az internethasználattal összefüggésben. *Tudományos Közlemények* 26: 89-106. On-line: http://epa.oszk.hu/02000/02051/00025/pdf/EPA02051_Tudomanyos_Kozlemenyek_26_2011_szep_089-106.pdf

Károlyi Renáta 2011. Életlen a magyar margóvágó, nem viszi az angolt. *Kritika*, június. On-line: http://www.kritikaonline.hu/kritika_11junius_karolyi.html#fel

Laczkó Mária 2007. Napjaink tizenéveseinek beszéde szóhasználati jellemzők alapján. *Magyar Nyelvőr* 173-183. On-line: <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1312/131205.pdf>

Radványi Tamás 2001. Globális nyelv-e az angol? On-line: http://elib.kkf.hu/okt_publ/tek_2001_31.pdf

Simon Eszter – Lendvai Piroska – Németh Géza – Olaszky Gábor – Vicsi Klára 2012. *A magyar nyelv a digitális korban*. Spirnger Kiadó, *White Paper* sorozat. On-line: <http://www.meta-net.eu/whitepapers/e-book/hungarian.pdf>

Dr. Stephanides Éva 2002. Átkos anglicizmusok. In: Balázs Géza – A. Jászó Anna – Koltói Ádám (szerk.): *Éltető anyanyelvünk*. Tinta Könyvkiadó. Budapest. 437-439.

Szécsi Gábor 2007. Nyelv, közösség, kommunikáció az elektronikus médiumok korában. *Világosság* 11-12: 159-166.

On-line: <http://www.vilagosság.hu/pdf/20080110124033.pdf>

Tótfalusi István: Magyar etimológiai nagyszótár. On-line: <http://www.szokincshalo.hu/szotar/>

Veszelszki Ágnes 2011. A digitális kommunikáció szókincse és a netszópályázat. *Anyanyelv Pedagógia* 2. Szám.

On-line: <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=324>